

MUHASEBE ETİĞİ VE ETİK DIŞI DAVRANMAYA YÖNELTEN SEBEPLER: NEVŞEHİR İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

Eda KÖSE

**Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme
Bölümü, edakose@nevsehir.edu.tr**

Mehmet Emin ALDEMİR

**Doktora Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İşletme ABD, meminald@hotmail.com**

**MUHASEBE ETİĞİ VE ETİK DIŞI DAVRANMAYA YÖNELTEN SEBEPLER:
NEVŞEHİR İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı muhasebe mesleğinde etik ve mali müşavirleri etik dışı davranmaya yönelten sebepler olarak belirlenmiştir. Araştırmada Nevşehir’de bağımsız olarak görev yapan mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler evren olarak belirlenmiştir. Araştırmada 65 meslek mensubuna anket yapılmıştır. Araştırmanın temelini oluşturan “Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim” ifadesine verilen cevaba göre ortalama 2,95 ve standart sapması 0,944 sonucu elde edilmiştir. Nevşehir meslek mensupları, meslek etiğinin gelişmesinde etkili olan faktörün ilk sırada eğitim (ortalama 4,69); ikinci sırada ise toplumsal faktör (ortalama 4,44) olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca, ankete katılan meslek mensuplarının etik dışı davranışta bulunmama sebepleri; 3. kişiler, (devlet, milli ruh, maddi kayıp gibi) ya da kendi vicdanları daha etkili olduğu görülmüştür. Son olarak bu çalışmanın bazı kısıtları olduğu belirtilmiş ve bu konu ile ilgili olarak gelecekte araştırma yapacaklara bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meslek Etiği, Etik Dışı Davranış, Mali Müşavirler, Muhasebe.

**ACCOUNTING ETHICS AND REASONS TO BEHAVE UNETHICAL:
A STUDY IN NEVŞEHİR PROVINCE**

ABSTRACT

The aim of this study is determined as the ethics in accounting profession and the reasons that lead financial advisors to behave unethically. In the study, independent financial advisors and certified public accountants in Nevşehir province were defined as the universe. In the research, a survey was conducted to 65 professional members. According to the answers given to the statement that was the basis of the study, "I always act in accordance with the ethical rules of profession as a profession member", the mean was obtained as 2.95 and standard deviation as 0.944. Professionals in Nevşehir province stated that factors effecting the education in the development of professional ethics (mean 4.69) are in the first place, and the social factor is in the second place (mean 4.44). Additionally, the reason for the participant professionals to abstain from unethical behaviors was determined as their own conscience, which is more effective than third parties (such as state, national spirit, financial losses). Finally, certain limitations of this study were stated and some suggestions were made for future research studies in this subject.

Key Words: Professional Ethics, Unethical Behavior, Financial Advisors, Accounting.

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gelişmesi sonucunda ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal yapılarını etki ederek güncel sorunları ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda teknolojinin hızlı bir şekilde değişmesi iş hayatında belirli ilke ve ilkelerin oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda oluşturulacak ilkeler, iş hayatında bireylerin birbirlerine güven duygusunun artmasına ve mağduriyetler oluşmaması için önlem alınacaktır. Özellikle her meslek için önemli olan etik kavramı muhasebe açısından da önemli bir unsur haline gelmiştir. Ulusal ya da uluslararası ticari faaliyetlerin gerçekleşmesi ve devamlılığı hususunda muhasebe mesleği aktif rol oynamaktadır. Meslek mensuplarının yasal düzenlemelerle birlikte etik ilke ve ilkelerin oluşturulması hem mesleği icra edenler hem de mükellefler açısından muhasebe sürecinin sağlıklı bir şekilde işlenmesine katkı sağlayacaktır. Muhasebe meslek mensuplarının etik ilkeleri, IFAC (International Federation of Accountants) tarafından hazırlanmış ve tüm dünya da olduğu gibi Türkiye’de de bu ilkeler yasallaştırılmıştır. Türkiye’de meslek mensuplarının etik ilkelere uyması sonucunda, muhasebe mesleğine olumsuz eleştirilerin önlenmesine ve muhasebe süreci sonucunda çıkan muhasebe bilgilerine olan güven artacaktır. Ancak meslek mensuplarının etik ilkeleri bilmesi ya da kabul etmesi bu ilkeleri uygulama zorunluluğu getirmemektedir. Dolayısıyla etik ilkeleri uygulama sırasında meslek mensuplarının ekonomik ya da diğer koşullardan dolayı ilkeleri uygulamama ihtimali ortaya çıkabilir.

Çalışma ilk kısmında etik, meslek etiği ve muhasebe meslek etiği kavramları açıklanmıştır. Kuramsal çerçeveden sonra Nevşehir’de muhasebe meslek mensuplarına yapılan alan araştırmasına yer verilmiştir. Araştırmanın temelini oluşturan “*Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim*” ifadesi Nevşehir muhasebe meslek mensupları üzerinde etkisi incelenmiştir. Muhasebe meslek mensuplarına, muhasebe etiği ile ilgili sorular yedi bölümden oluşan anket formları ile sorulmuştur.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Etik, Yunanca “*ethos*” kelimesinden türetilmiştir. Yunanca ’da “*ethos*” kelimesi karakter anlamında kullanılmaktadır (Aydın, 2002: 4). Etik kelimesi Türkçe ’de ise “*ahlak*” kavramı yerine kullanılmaktadır (Yatkin, 2008: 213). Ahlak kavramı olarak, belli bir toplum tarafından kabul edilen ve toplumun davranışlarına rehberlik eden kurallar bütünü olarak açıklanmaktadır. Etik kavramı ise, ahlak kavramını mantıksal ve bilimsel olarak açıklamaya çalışan felsefe biliminin alt dalı olarak ifade edilmektedir (Yazıcı, 2009: 105). Literatür de etik kavramı ile ilgili tek bir tanım bulunmamakta, etik kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalar;

Oyman (1999), etik fayda, iyi-kötü kavramlarını araştıran, insan veya toplum davranışlarıyla ilgili doğru/yanlış ayrımı yapılmasında ahlaki değerler ve standartlar olarak tanımlamıştır.

Aydın (2002), toplumun ya da bireyin davranışlarını inceleyen felsefe bilimin alt sistemi ve önemli bir parçası olarak ifade etmiştir.

Özdemir (2003), “*Etik doğru ve yanlış, iyi veya kötü, haklı veya haksızın ne olduğuna karar vermek demektir*” şeklinde ifade etmiştir.

Aymankuy ve Sarioğlu (2005), toplumdaki kişilerin toplum düzeni oluşturulması için belirlenmiş yazılı olmayan kurallar olarak tanımlamıştır.

Başpınar ve Çakıroğlu (2012), bireyin davranışlarına yol veren ahlaki değerler olarak ifade etmiştir.

Özkan ve Hacıhasanoğlu (2012), etik bireyin nasıl davranacağına ilişkin yol gösteren olarak açıklamıştır.

Yapılan tanımlara göre, etiğin özünde doğru ve yanlış ayrımının yapılması yer almaktadır. Ayrıca etik toplumların medeni hale dönüşmesinde yükselmesinde temeli oluşturmaktadır (Smith ve Smith, 2008: 381).

Etik kavramının alt dalı olan meslek etiği; belirli bir meslek grubuna yönelik olarak, belli ilkeler çerçevesinde zorunlu olarak uygulanan, meslek mensuplarının bireysel eğilimlerini kısıtlayan, bu ilkeler dışına çıkanları meslekten dışlayan ilkelerden oluşmaktadır (Çiçek vd., 2013: 4). Meslek etiği ile ilgili literatür de farklı tanımlamalar yapılmıştır, bu tanımlamalar; belirli bir meslek grubu tarafından uygulanan ya da uygulanması zorunlu olan kurallardır (Daştan, 2009: 284); meslek etiği, genel etik değerlerinin mesleki olarak uygulanmasıdır (Köseoğlu ve Bektaş, 2007: 25); “*bütün ilişkilerde*

dürüstlük, güven, saygı ve adaletli davranmaktır” (Hugh, 1992: 11-12); “*Her türlü meslek alanında meslek mensuplarının davranış ve tutumlarının toplumların yapısına bakmaksızın evrensel boyuta kavuşturmak için oluşturulmuş kurallar ya da ilkeler*” olarak ifade etmiştir. (Ayboğa, 2001: 31).

Günümüzde hemen hemen her meslek grubunun etik ilkeleri meslek mensupları tarafından oluşturulmuştur. Mesleki ilkelerin belirlenmesi; meslek kimliği oluşması, iş ortamında güvenilir ve başarılı ilişkilerin oluşması açısından beklenen faydaları arasındadır. Bu doğrultuda mesleki etik değerlerin oluşması, iş ortamlarında başarı ve refah seviyesinin artmasına katkı sağlayacaktır (TESMER, 2010: 217). Meslek etik ilkelerinin düzenlenmesinde ilgili mesleğin özellikleri önemli derecede etkilemektedir. Bu açıdan muhasebe meslek mensuplarının da mesleki bilgi ve tecrübesinin yanı sıra muhasebe meslek etiği niteliklerini de sahip olması gerekir. Muhasebe meslek mensuplarına göre etik, muhasebe mevzuat ve kanunların yanı sıra, toplumun değer ve yargılarını da dikkate alarak gerçeğe uygun muhasebe bilgilerinin topluma aktarılmasıdır (Aymanıkuy ve Sarıoğlu, 2005: 29). Muhasebe meslek etiğinin özünde, muhasebeleştirme sonucunda elde edilen mesleki bilgilerin, muhasebe bilgi kullanıcılarına sağladığı fayda olarak açıklanmıştır (Ayboğa, 2003: 347).

Muhasebe mesleği ile ilgili olarak AICPA (Amerikan Kamu Muhasebecileri Enstitüsü), IFAC (Uluslararası Muhasebe Federasyonu) ve AB (Avrupa Birliği) ortak çalışmalar yaparak muhasebe etiği ile ilgili kurallar oluşturulmuştur. Türkiye’de ise muhasebe meslek mensuplarının sayısının artması ve müşteri taleplerinin değişmesi ile birlikte etik kurallarının da esnekleşmesi riski ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu doğrultuda TÜRMOB, IFAC tarafından oluşturulan ve diğer ülkeler tarafından da kabul görmüş muhasebe etik kurallarını temel alarak 18.10.2001 tarihinde Türkiye’de yayınlamıştır (Mele, 2005: 99). Aynı zamanda TÜRMOB ve SPK muhasebe meslek etiği ile ilgili olarak düzenlemeler yaparak “*Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik*” 26675 Sayılı Resmi Gazete’de 19.10.2007 tarihinde yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte muhasebe meslek mensuplarının uyması gereken esas etik ilkeler; “*dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış*” bunun yanı sıra “*kişisel çıkar, yeniden değerlendirme, taraf tutma, yakınlık ve yıldırma amaçlı tehditler karşısında alınması gereken önlemler*” olarak açıklanmıştır.

Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik’in amacı, muhasebe meslek mensuplarının iyi derecede mesleki bilgiye sahip olması, mesleki etik değerlere uygulayan, sosyal sorumluluk bilincine sahip güvenilir ve tecrübeli meslek mensuplarının oluşması hedefiyle meslek mensuplarının uyması gereken esas etik ilkeleri düzenlemektir. Yönetmeliğin ikinci bölümünde bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarına yönelik; üçüncü bölümde ise bağımlı çalışanlara yönelik geçerli ilkeler açıklanmaktadır. Bu yönetmelikte TÜRMOB mesleki etik ilkeleri tanımlamakta ve ortaya çıkabilecek tehdit ve önlemleri örneklerle yer vererek açıklamaktadır (Yıldız, 2011: 162-163).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için öncelikle literatür taraması yapılmış ve anket formunun geliştirilmesinde konu ile ilgili kaynaklardan yararlanılmıştır. Literatür taraması sonucu oluşturulan anket formları Nevşehir il merkezindeki mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler arasından seçilen 65 kişiye uygulanmış ve SPSS istatistik programı ile analiz edilerek anlaşılmayan, yanlış anlaşılan veya anketin geçerliliğini düşüren sorular çıkarılarak ankete son şekli verilmiştir. Araştırma sorularının kısa sürede cevaplanmasını sağlamak üzere yüz yüze anket yöntemiyle verilerin toplanması tercih edilmiştir.

Araştırmanın uygulama kısmında kullanılan anket formu yedi bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde birimlerin demografik özellik ve profillerini belirlemeye yönelik hazırlanmış sorular sıralanmıştır. Anketin diğer bölümlerinde 5’li likert tipinde hazırlanmış sorulara yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde meslek etiğinin oluşması ve gelişmesinde önem düzeyine sahip faktörlere, üçüncü bölümünde bir muhasebe meslek mensubunda olması gereken mesleki değerlerine, dördüncü bölümünde meslek etiği ilkelerine yönelik tutumları ölçmek amacıyla hazırlanan sorulara yer verilmiştir.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma hedef kitlesini Nevşehir il merkezindeki toplam 65 sayıdaki mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini belirlemek amacıyla basit tesadüfi örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Basit tesadüfi örnekleme, kitlenin özelliklerini yansıtacağı düşünülen ve kitledeki tüm bireylerin örneklemede eşit derecede yer alma şansına sahip olduğu örnekleme yöntemidir (Wimmer ve Dominick, 2000: 85-87). Hazırlanan listeden örneklem sayısı kadar numara şansa bağlı olarak tesadüfi seçilmiştir. Araştırma için gerekli minimum örneklem büyüklüğünü hesaplamada kitlede bulunan toplam birim sayısı bilindiğinden kullanılan formüle göre hesaplanmıştır. Bu formül aşağıdaki gibidir:

$$n = \frac{\left(\frac{zs}{d}\right)^2}{1 + \frac{1}{N}\left(\frac{zs}{d}\right)^2}$$

Formülde, N: Kitledeki toplam birim sayısını, n: Örneklemden alınan toplam birim sayısını, s: Standart sapmayı, z: Belirli bir anlamlılık düzeyinde z tablosundan bulunan teorik değeri, d: Kabul edilebilen örnekleme hatasını göstermektedir (Çingir, 2009: 61).

Anket formunda yer alan ve araştırmanın temelini oluşturan “*Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim*” ifadesinin ortalaması 2,95 ve standart sapması s=0,944 olarak belirlenmiştir. Kitledeki toplam birim sayısı N=65 ve örnekleme hatası 0,5 olarak kabul edilmiştir. %95 güven düzeyinde z tablo değeri 1,96 olarak alınmıştır. Belirlenen örneklem üzerinde yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilecektir.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasının sonucunda elde edilen veriler istatistiksel yöntemler kullanılarak SPSS istatistik programında analiz edilmiştir. Anket sorularının güvenilirliği ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Birimlerin demografik özellik ve profillerine yönelik hazırlanmış sorularda frekans ve yüzdeler dağılımları belirlenmiştir. Likert ölçeği hazırlanmış sorular için tanımlayıcı istatistikler yorumlanmıştır. Ankete verilen yanıtların yaş, cinsiyet gibi değişkenler açısından farklılığı tespit etmek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

3.4. Bulgular

Ankette yer alan Likert ölçeğiyle sorulan sorulara öncelikle güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Toplam 39 değişkene uygulanan güvenilirlik analizi sonucu Cronbach Alfa Katsayısı 0,726 çıkmıştır. Cronbach Alfa Katsayısının %61-%80 aralığında çıkması, araştırmanın güvenilir olduğunu gösterir (Nakip, 2013: 205). Araştırmamızda 0,726’lık Alpha değeri araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Anket çalışmasının yapıldığı 65 mali müşavir ve yeminli mali müşavire ilişkin bazı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kişilerin Profillerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

	Frekans	%		Frekans	%
Cinsiyet	65	100	Öğrenim Durumu	65	100
Kadın	3	4,6	Lise	13	20,0
Erkek	62	95,4	Ön lisans	24	36,9
			Lisans	26	40,0
			Yüksek	2	3,1
			Lisans		
Yaş	65	100	Mesleki Unvan	65	100
31-35	10	15,4	Mali	64	98,5
36-40	25	38,4	Müşavir	1	1,5
41 ve üzeri	30	46,2	Yeminli Mali Müşavir		
Mesleki Deneyim	65	100	Sorumlu olunan mükellef sayısı	65	100

1 yıldan az	3	4,6	10-50	12	18,5
1-5 yıl	2	3,1	51-90	26	40,0
6-10 yıl	12	18,5	91-140	19	29,2
11-15 yıl	11	16,9	141-190	5	7,7
15 yıldan fazla	37	56,9	191 ve üzeri	3	4,6
Muhasebe meslek etiği ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	65	100	Üyesi olduğunuz meslek örgütü tarafından, meslek etiği ile ilgili bir eğitim çalışmasına katıldınız mı?	65	100
Evet	60	92,3	Evet	53	81,5
Hayır	5	7,7	Hayır	12	18,5

Araştırma kapsamında yer alan 65 kişiden 64'ü mali müşavir olarak sektörde faaliyet gösterirken 1'i yeminli mali müşavir olarak mesleki hizmeti yapmaktadır. Örnekleme oluşturan toplam 65 kişinin cinsiyetlerine göre dağılımlarına baktığımız zaman, % 95.4'ünü erkeklerin, % 4.6'sını kadınların oluşturduğu görülmektedir. Yaklaşık olarak % 46.2'si 41 yaş ve üzerinde, yüzde 38.5'i 36-40 yaş arasında ve %15.4'ü ise 31-35 yaş aralığındadır. Örnekleme oluşturan meslek mensuplarının eğitim düzeylerine göre dağılımı; lise %20, ön lisans 36.9, lisans 3.1 ve yüksek lisans % 20'dir. Mesleki deneyim oranlarına göre dağılıma bakıldığında ise, mesleğini 1 yıldan az yapanlar % 4.6, 1-5 yıl arası 3.1, 6-10 yıl arası 18.5, 11-15 yıl arası 16.9 ve 15 yıldan fazla olarak mesleki hayatını sürdürenler 56.9 olarak görülmektedir. Meslek mensuplarının sorumlu oldukları mükellef sayısına göre dağılımına göre; 10-50 mükellef arası % 18.5, 51-90 mükellef arası %40, 91-140 mükellef arası %29.2, 141-190 mükellef arası 7.7 ve 191 mükellef ve üzeri miktarda sorumlu oldukları kişi oranı %4.6'dır. Ayrıca uygulamaya katılan meslek mensuplarının meslek etiği ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? sorusuna %92.3'ü evet cevabını verirken %7.7'si bu soruyu hayır olarak cevaplamıştır.

Tablo 2: Meslek Etiğinin Oluşması ve Gelişmesinde Etkili Faktörlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Aile	4,21	1,096
Eğitim	4,69	0,497
Toplumsal Faktörler	4,44	0,750
Mesleki Kuruluş	4,38	0,70027
Mesleki Çevre	4,40	0,80623
Dini İnançlar	3,83	1,30587

1: Hiç önemli değil, 5: Çok önemli.

Meslek etiğinin oluşması ve gelişmesinde etkili faktör boyutlardan en yüksek ortalamaya sahip olan eğitimidir (ortalama 4,69). İkinci sırada ise, 4,44 gibi bir ortalamayla toplumsal faktörler yer almaktadır. Buradan, Nevşehir'deki mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin daha çok eğitim ve toplumsal faktörlerin meslek etiğinin oluşması ve gelişmesinde etkili olduğunu ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Bir Muhasebe Meslek Mensubunda Olması Gereken Mesleki Değerler İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Dürüstlük	4,50	,850
Yasalara Bağlılık	4,53	,532
Duyarlılık	4,60	,524
Mevzuatı Takip Etme	4,66	,667
Mükellefi Yanlış Bilgilendirmeme	4,78	,414
Kamuya Güven Verebilme	4,56	,529
Şeffaflık	4,46	,708
Sır Saklama	4,64	,513
Bağımsızlık	4,43	,558
Tarafsızlık	4,47	,663

1: Hiç önemli değil, 5: Çok önemli.

Bir muhasebe meslek mensubunda olması gereken mesleki değerler için anket sorularına katılım düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma dağılımları Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’e göre mesleki değerlere bakıldığında bu değerlere ortalama katılım düzeylerinin katılıyorum/kesinlikle katılıyorum düzeyinde olduğu ve yüksek puanlar verildiği görülmektedir. Mesleki değerler için ortalama alınan cevaplardan kesinlikle katılıyorum yanıtına karşılık gelen değerlere bakıldığında sırasıyla mükellefi yanlış bilgilendirmeme ortalama 4,78; mevzuatı takip etme ortalama 4,66; sır saklama ortalama 4,64; duyarlılık ortalama 4,60 sıralamasının olduğu görülmektedir.

Buradan, Nevşehir’deki serbest muhasebeci ve mali müşavir ile yeminli mali müşavirlerin daha çok mükellefi yanlış bilgilendirmeme değeri bir meslek mensubunda olması gereken en önemli değer olarak ifade edilirken bağımsızlık bu değerlerin en düşüğü olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Meslek Mensubunun Etik Dışı Davranışı için Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim.	4,04	1,110
Meslek yaşantım içerisinde teknik ve/veya mesleki standartlara uymayan bir şekilde hareket ettiğim olmuştur.	2,60	1,320
Sahip olmadığım uzmanlık veya deneyime, sahipmiş gibi davrandığım ve bu yolla müşteri kazandığım olmuştur.	1,80	1,063

1: Hiç önemli değil, 5: Çok önemli.

Meslek mensubunun etik dışı davranışı için anket sorularına katılım düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma dağılımları Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 4’e göre etik dışı davranışa bakıldığında bu değerlere ortalama katılım düzeylerinin katılıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde olduğu ve olumsuz sorulara düşük olumlu olanlara yüksek puanlar verildiği görülmektedir. Buradan, Nevşehir’deki mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin daha çok meslek etik kurallarına aykırı hareket etmediği en önemli değer olarak görülürken, sahip olmadıkları uzmanlık veya deneyime sahipmiş gibi davranarak bu yolla müşteri kazandıkları değeri ise en düşük oranda seyretmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının meslek yaşantıları içerisinde ahlak kurallarına ve mesleki standartlara uymayan bir şekilde hareket ettikleri değerleri sırasıyla ortalama 2.49 ve 2.60 olarak görülmüştür.

Tablo 5: Diğer Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışları için Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Çevremde bulunan meslektaşlarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır.	4,32	,709
“En iyi muhasebeci en az vergi ödeten muhasebecidir” anlayışıyla hareket eden meslek mensupları bulunmaktadır.	4,03	,967
Meslek mensuplarıncı aşgari ücret tarifesinde yer alan ücretlerin altında iş kabul eden meslek mensupları bulunmaktadır.	4,35	,758
Meslek mensupları, ücret dışında müşterilerden değerli hediyeler kabul etmektedirler.	3,46	1,287
Bazı meslek mensupları, arkadaşlık ve dostluk ilişkisi içinde olduğu müşterilerinin, yasalara aykırı davranışlarına sessiz kalmaktadırlar.	3,81	1,171

1: Hiç Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum.

Diğer Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışları için anket sorularına katılım düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma dağılımları Tablo 5’te verilmiştir. Tablo 5’e göre diğer meslek mensuplarının etik dışı davranışa bakıldığında bu değerlere ortalama katılım düzeylerinin katılıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde olduğu ve yüksek puanlar verildiği görülmektedir. Buradan, Nevşehir’deki mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin daha çok diğer meslek mensupları hakkında

asgari ücret tarifesinin altında iş kabul ettikleri değeri 4.35 ortalama ile karşımıza çıkmaktadır. Yine diğer meslek mensuplarının 4.32 ortalama ile etik dışı davrandıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca en iyi muhasebeci en az vergi ödetendir değerine ortalama 4.03 değer alırken, diğer meslek mensuplarının ücret dışında hediyeler kabul ettikleri yöneltmesi ise ortalama 3.46 olarak görülmektedir.

Tablo 6: Etik Dışı Davranışta Bulunmama Davranışları için Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.	3,8308	1,21924
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>vicdanen rahatsız olma korkusudur.</u> "	4	0,91856
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>milli değerlerim ve manevi inançlarımdır.</u> "	3,8923	0,86824
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>devletime olan bağlılığımdır.</u> "	3,9692	0,70643
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>başkaları tarafından öğrenilmesinden duyacağım utançtır.</u> "	3,3846	0,97935
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>alacağım cezalardan korkumdur.</u> "	3,7538	0,72953
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni " <u>tamamen meslek etiği gereğince /mesleki gereklilik içindir.</u> "	3,8308	0,74097

Etik Dışı Davranışta Bulunmama Davranışları için anket sorularına katılım düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma dağılımları Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'ya göre Etik Dışı Davranışta Bulunmama Davranışları için "vicdanen rahatsız olma korkusudur, milli değerlerim ve manevi inançlarımdır, devletime olan bağlılığımdır, başkaları tarafından öğrenilmesinden duyacağım utançtır, alacağım cezalardan korkumdur ve tamamen meslek etiği gereğince /mesleki gereklilik içindir" değerleri altında bulunan davranışlara bakıldığında ortalama katılım düzeylerinin katılıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde olduğu ve yüksek puanlar verildiği görülmektedir. Buradan, Nevşehir'deki mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni daha çok "vicdanen rahatsız olma korkusudur, milli değerlerim ve manevi inançlarımdır, devletime olan bağlılığımdır, başkaları tarafından öğrenilmesinden duyacağım utançtır, alacağım cezalardan korkumdur ve tamamen meslek etiği gereğince /mesleki gereklilik içindir" davranışları arasında 4.00 ortalama vicdanen rahatsız olma korkusudur ile bu davranıştan kaçındıkları görülmektedir.

Tablo 7: Meslek Etiği İlkeleri için Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Doğruluk, Güvenilirlik ve Tarafsızlık		
Meslek mensuplarının, müşterileri ile ortaklık ve borç –alacak ilişkisine girmeleri normal değildir.	3,44	1,212
Meslek mensupları kamu kurumları ve mükellefleri arasındaki anlaşmazlıklara objektif davranırlar.	3,83	1,069
Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz.	4,26	0,815
Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıltıcı bilgiler verilemez.	4,23	0,824
Sorumluluk		
Meslek mensupları, mükelleflerine, devlete ve meslektaşlarına karşı olan sorumluluklarının farkındadırlar.	4,24	0,919
Meslek mensupları, sorumlu oldukları taraflar arasındaki ilişkileri dengelemelidirler.	4,32	0,731
Meslek mensupları, yasa ile belirlenmiş bütün sorumlulukları yerine getirirler.	4,21	0,943

Meslek Etiği İlkeleri için anket sorularına katılım düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma dağılımları Tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7’ye göre meslek etiği ilkeleri için “doğruluk, güvenilirlik ve tarafsızlık” ve “sorumluluk” değerleri altında bulunan davranışlara bakıldığında ortalama katılım düzeylerinin katılıyorum ve kesinlikle katılmıyorum düzeyinde olduğu ve yüksek puanlar verildiği görülmektedir. Buradan, Nevşehir’deki mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin daha çok “Doğruluk, Güvenilirlik ve Tarafsızlık” ilkeleri altında “Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz” davranışı 4.26 ortalama ile bu davranışı doğru buldukları görülmekteyken “Meslek mensuplarının, müşterileri ile ortaklık ve borç –alacak ilişkisine girmeleri normal değildir” sorusuna ise 3.44 ortalama ile borç alacak ilişkisine girilebileceğinin yanlış olmadığını savunan meslek mensuplarının varlığından bahsedilebilir. “sorumluluk” ilkesi altında bulunan sorulara mali müşavirler daha çok “Meslek mensupları, sorumlu oldukları taraflar arasındaki ilişkileri dengelemelidirler” davranışı 4.32 ortalama görülmektedir.

Mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin yaşları açısından diğer meslek mensuplarının etik dışı davranışları hakkındaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Varyans Analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Yaşları Bakımından Diğer Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışları Hakkındaki Görüşlerinin Farklılıklarının Analizi

	F	Sig.
Çevremde bulunan meslektaşarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır.	5,149	0,009
“En iyi muhasebeci en az vergi ödeten muhasebecidir” anlayışıyla hareket eden meslek mensupları bulunmaktadır.	0,373	0,690
Meslek mensuplarıncı asgari ücret tarifesinde yer alan ücretlerin altında iş kabul eden meslek mensupları bulunmaktadır.	1,310	0,277
Meslek mensupları, ücret dışında müşterilerden değerli hediyeler kabul etmektedirler.	0,813	0,448
Bazı meslek mensupları, arkadaşlık ve dostluk ilişkisi içinde olduğu müşterilerinin, yasalara aykırı davranışlarına sessiz kalmaktadırlar.	0,545	0,582

ANOVA analizi sonucunda kişilerin yaşlarına göre “Çevremde bulunan meslektaşarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır” ifadesine verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuç doğrultusunda H hipotezi kabul edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunun tespit edilmesi için post hoc (Tukey) testi uygulanmıştır ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 9: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Yaşları Bakımından “Çevremde bulunan meslektaşarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır” ifadesine verdiği farklı yanıtların belirlenmesi

Yaş	Ortalama	Ortalama Farkı	Standart Hata	P
31-35	3,70	-,74000	,24977	0,012
36-40	4,44	,73333	,24375	0,010
41 ve üzeri	4,43	,00667	,18077	0,999

Tablo 9’da görüldüğü gibi 36-40 yaş ve 41 ve üzeri yaş grubundaki kişilerin “Çevremde bulunan meslektaşarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri 31-35 yaş grubundaki kişilerden daha yüksektir.

Tablo 10: Mali Müşavirler ve Yeminli Müşavirlerin Eğitim Düzeyleri Bakımından Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışları Hakkındaki Görüşlerinin Farklılıklarının Analizi

	F	Sig.
Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim.	3,140	0,047
Meslek yaşantım içerisinde teknik ve/veya mesleki standartlara uymayan bir şekilde hareket ettiğim olmuştur.	1,488	0,234
Sahip olmadığım uzmanlık veya deneyime, sahipmiş gibi davrandığım ve bu yolla müşteri kazandığım olmuştur.	0,242	0,786
Mükelleflerimin baskısı nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına aykırı hareket etmek zorunda kaldığım olmuştur.	3,754	0,029

ANOVA analizi sonucunda kişilerin eğitim düzeyleri bakımından “Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim” ve “Mükelleflerimin baskısı nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına aykırı hareket etmek zorunda kaldığım olmuştur” ifadelerinde verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 11: Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirlerin Eğitim Düzeyleri Bakımından “Bir Meslek Mensubu Olarak Her Zaman Meslek Etik Kurallarına Uygun Hareket Ederim” ve “Mükelleflerimin Baskısı Nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına Aykırı Hareket Etmek Zorunda Kaldığım Olmuştur” İfadelerine Verdiği Farklı Yanıtların Belirlenmesi

	Eğitim	Ortalama	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim.	Lise	4,69	,775	,371	0,041
	Önlisans	3,91	,835	,361	0,024
	Lisans	3,857	,0595	,299	0,843
Mükelleflerimin baskısı nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına aykırı hareket etmek zorunda kaldığım olmuştur.	Lise	1,76	-1,189	,437	0,009
	Önlisans	2,95	-,659	,426	0,127
	Lisans	2,42	-,529	,353	0,139

Tablo 11’de iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için independent samples t test kullanılmıştır. $p < 0,05$ sonuçları anlamlı olarak değerlendirilmiştir. Buna göre lise lisans, lise önlisans ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Lise grubundaki kişilerin “Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri lisans ve Ön lisans grubundaki kişilerden daha yüksektir. Yine lise grubundaki kişilerin “Mükelleflerimin baskısı nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına aykırı hareket etmek zorunda kaldığım olmuştur” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri lisans ve Ön lisans grubundaki kişilerden daha yüksektir.

Tablo 12: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Eğitim Düzeyleri Bakımından Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerinin Farklılıklarının Analizi

	F	Sig.
Meslek mensuplarının, müşterileri ile ortaklık ve borç –alacak ilişkisine girmeleri normal değildir.	,264	0,769
Meslek mensupları kamu kurumları ve mükellefleri arasındaki anlaşmazlıklara objektif davranırlar.	3,190	0,038
Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz.	2,940	0,047
Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıltıcı bilgiler verilemez.	4,397	0,016

ANOVA analizi sonucunda kişilerin eğitim düzeyleri bakımından “Meslek mensupları kamu kurumları ve mükellefleri arasındaki anlaşmazlıklara objektif davranırlar”, “Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz” ve “Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıltıcı bilgiler verilemez” ifadelerinde verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 13: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Eğitim Düzeyleri Bakımından Meslek mensupları kamu kurumları ve mükellefleri arasındaki anlaşmazlıklara objektif davranırlar”, “Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış

vergi beyanı yapılamaz” ve “Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıtıcı bilgiler verilemez” ifadelerine verdiği farklı yanıtların belirlenmesi

	Eğitim	Ortalama	Ort. Farkı	St. Hata	p
Meslek mensupları kamu kurumları ve mükellefleri arasındaki anlaşmazlıklara objektif davranırlar.	Lise	4,46	,878	,356	0,016
	Önlisans	3,58	,711	,347	0,045
	Lisans	3,75	,166	,287	0,564
Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz.	Lise	4,53	,580	,272	0,037
	Önlisans	3,95	,145	,265	0,586
	Lisans	4,39	,434	,220	0,053
Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıtıcı bilgiler verilemez.	Lise	4,61	,740	,270	0,008
	Önlisans	3,87	,254	,263	0,330
	Lisans	4,35	,482	,218	0,031

Tablo 13’de görüldüğü gibi lise ve önlisans grubundaki kişilerin “Müşteri çıkarları doğrultusunda yanlış vergi beyanı yapılamaz” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri lisans grubundaki kişilerden daha yüksektir. Yine lise ve lisans grubundaki kişilerin “Müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıtıcı bilgiler verilemez” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri Ön lisans grubundaki kişilerden daha yüksektir.

Tablo 14: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Meslek Yılı Bakımından Meslek Etiğinin Oluşması ve Gelişmesinde Etkili Faktörler Hakkındaki Görüşlerinin Farklılıklarının Analizi

	F	Sig.
Aile	,517	0,672
Eğitim	2,973	0,039
Toplumsal Faktörler	,653	0,581
Mesleki Kuruluş	1,020	0,390
Mesleki Çevre	,705	0,553
Dini İnançlar	6,101	0,001

ANOVA analizi sonucunda kişilerin meslek yılı bakımından meslek etiğinin oluşması ve gelişmesinde “Eğitim” ve “Dini inançlar” ifadelerinde verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yani meslek eğitim ve dini inançlar kişilerin etik dışı davranmaması yönünden hemen hemen aynı önem düzeyine sahiptir.

Tablo 15: Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Meslek Yılı Bakımından Meslek Etiğinin Oluşması ve Gelişmesinde Etkili Faktörlerden Eğitim ve Dini İnançlar Faktörlerine Verdiği Farklı Yanıtların Belirlenmesi

	Mesleki Yıl	Ortalama	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Eğitim	1 yıldan az	4,80	,383	,253	,136
	1-5 yıl	4,41	,200	,256	,439
	6-10 yıl	5	,5833	,226	,586
	11-15 yıl	4,67	,25901	,198	,005
Dini İnançlar	1 yıldan az	4,80	,580	,272	0,037
	1-5 yıl	3,88	,145	,265	0,586
	6-10 yıl	2,41	,434	,220	0,053
	11-15 yıl	4,08			

Tablo 15’de iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek üzere independent t testi kullanılmıştır. $p < 0,05$ için sonuçlar anlamlı olarak değerlendirilmiştir. Tablo 15’te görüldüğü gibi 1-5 yıl ve 6-10 grubundaki kişilerin “Eğitim” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri 1 yıldan az grubundaki kişilerden daha yüksektir. Yine 1-5 yıl ve 6-10 grubundaki kişilerin “Dini inançlar” ifadesi ile ilgili katılma düzeyleri 1 ve 11-15 yıl grubundaki kişilerden daha düşüktür.

4. SONUÇ

Katılımcıların meslek etiğinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli olan değerlere yönelik en yüksek değer “eğitim” olurken en düşük değer ise en düşük değer ise “dini inançlar” olmuştur. Katılımcıların dini inançları meslek etiğinin gelişmesinde aldıkları eğitim kadar etkili olmamıştır. Katılımcılar iş hayatında dini duygulara veya vicdani muhakemeye eğitim kadar önem vermemektedirler. Bir muhasebe meslek mensubunda olması gereken mesleki değerlere önem vermektedirler. Ayrıca en çok önemli buldukları ilke ise mükellefi yanlış bilgilendirmeme olmuştur. Mevzuatı takip etmek, sır saklamak, dürüstlük gibi ilkelerinde yine meslek mensubunda olması gereken hatta olmazsa olmaları diye nitelendirebileceğimiz değerler olarak belirlemiştir.

Etik dışı davranışlar için katılımcıların büyük çoğunluğu; Meslek mensuplarının yasalara uygun hareket etmeleri gerektiğini ve kendilerinin etik kurallara uygun hareket ettiklerini işaret ederken; bazı katılımcıların bu kuralı mükellef baskısıyla çiğnediklerini ve etik dışı ve/veya mesleki standartlara uymayan bir şekilde davranışlarda bulduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların 4.32 lik bir ortalama ile diğer meslektaşlarının etik dışı davranışlar da bulunabileceğini düşünmekken 4.04 lük ortalama ile kendilerinin etik dışı hareket ettiklerini belirtmektedirler. Katılımcıların etik dışı davranışta bulunmama nedenleri; vicdanen rahatsız olma 4.00, 3.96 ile devlete olan bağlılık, 3.89 ile milli değerler ve manevi inançlar, 3.83 ile mesleki gereklilik, 3.75 ile olası cezai işlemlerden korku ve 3.38 ile başkaları tarafından duyulması sonucu oluşacak utanç duygusu olarak gerçekleşmiştir. Katılımcılar etik dışı davranışta bulunmamayı 3. şahıslar, devlet, milli ruh, maddi kayıp yerine tamamen kendi iç dünyalarında gerçekleşen vicdani muhakemeyi daha ön planda tutmuşlardır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça etik dışı davranışa yönelmelerinde ki oranlar azaldığı görülmüştür. Lisans mezunu olan meslek mensuplarının önlisans veya lise mezunlara oranlara müşteri menfaati için yanlış vergi beyanında bulunmama ve müşteri çıkarlarını korumak için ilgililere yanıltıcı bilgiler vermeme konusunda daha çok katılım sağlandığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Ayboğa, H. (2001), “Ülkemizde Muhasebe Mesleği Ve Meslek-Etiği-Ahlakı”, Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt 1, Sayı 2.

Aydın, P.İ. (2002), Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik. Pegem Yayıncılık, İstanbul.

Aymankuy, Y. - Sarioğlu, M. (2005), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8-14, ss. 23-45.

Başpınar, N.Ö. - Çakıroğlu, D. (2011), Meslek Etiği, Nobel, Ankara.

Çıngı, H. (2009), Örnekleme Kuramı (3. Baskı). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Çiçek, H. - Canbaz, S. - Keskin, A. (2013), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Bakış Açılırları: Kırklareli İlinde Bir Araştırma”, Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2, ss. 1-20.

Daştan, A. (2009), “Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi”, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: XXVI (1), ss. 281-311.

Hugh, F.Mc. (1998), Ethics, Tüsiad Yayınları, İstanbul.

Köseoğlu, M.A. - Bektaş, Ç. (2007), İş Etiği ve Rekabet Stratejileri Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

Mele, D. (2005), “Ethical Education in Accounting: Integrating Rules, Values and Virtues”, Journal of Business Ethics, 57, ss. 97-109.

Nakip, M. (2013), Pazarlamada Araştırma Teknikleri Veri Toplama Araçları (3. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Oyman, M. (1999), “Pazarlamada Etiksel Karar Alma”, 4. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı, Mustafa Kemal Üniversitesi İ.İ.B.F, Hatay, ss. 290-299.

Özdemir, E. (2003), “Liderlik ve Etik”, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt XXII, Sayı 2.

Özkan, A. – Hacıhasanoğlu, T. (2012), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Kişilik ve Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkiler”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 37-52.

Smith, K.T. - Smith, L.M. (2007), Business And Accounting Ethics, (Çeviren: İsmail BEKÇİ), Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 12(3), ss. 381-386.

TESMER (2010), Meslek Hukuk, Mesleki Değerler ve Etik, Temel Eğitim ve Staj Merkezi Yayınları: 88, Ankara.

Wimmer, R.D. - Dominick J.R: (2000), Mass Media Research: An Introduction, 9th Edition.

Yatkın, A. (2008), “Etik Düşünce ve Davranışın Yerel Yönetimlerde Hizmet Verimliliğinin Arttırılmasında Rolü ve Önemi (Elazığ Belediyesi Örnek Alan Araştırma)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, ss. 211- 231.

Yazıcı, S. (2009), Felsefeye Giriş, Öncü Kitap, Ankara.

Yıldız, G. (2011). “Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezi’nde Bir Uygulama”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 36, Ağustos-Aralık 2011, ss. 155-178.

3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete, S. 20194, 13.6.1989; Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul Ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik, Resmi Gazete, S. 20390, 3 Ocak 1990.

Ek: Anket Formu

A. GENEL BİLGİLER	
Cinsiyetiniz:	Kadın () Erkek ()
Medeni Durumunuz:	Evli () Bekâr ()
Yaşınız:	21-25 () 26-30 () 31-35 () 36-40 () 41 ve üzeri ()
Unvanınız:	Mali Müşavir () Yeminli Mali Müşavir ()
Eğitim durumunuz:	Lise () Ön lisans () Lisans () Lisansüstü ()
Mesleğiniz kaç yıldır yapıyorsunuz?	1 Yıldan az() 1 - 5 Yıl() 6 - 10 Yıl() 11 – 15 Yıl() 15 Yıldan fazla()
Sorumlu olduğunuz mükellef sayısı	10-50 () 50-90 () 90-140 () 140-190 () 190 ve üzeri ()
Muhasebe meslek etiği ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	Evet () Hayır ()
Üyesi olduğunuz meslek örgütü tarafından, meslek etiği ile ilgili bir eğitim çalışmasına katıldınız mı?	Evet () Hayır ()

B. MESLEK ETİĞİNİN OLUŞMASI VE GELİŞMESİNDE AŞAĞIDAKİ FAKTÖRLERİN ÖNEM DÜZEYİNİ BELİRTİNİZ.					
	Hiç önemli değil	Önemli değil	Ne önemli ne önemsiz	Önemli	Çok önemli
Aile					
Eğitim					
Toplumsal faktörler					
Mesleki kuruluş					
Mesleki çevre					
Dini inançlar					

C. BİR MUHASEBE MESLEK MENSUBUNDA OLMASI GEREKEN MESLEKİ DEĞERLERİN ÖNEM DÜZEYİNİ BELİRTİNİZ.					
	Hiç önemli değil	Önemli değil	Ne önemli ne önemsiz	Önemli	Çok önemli
Dürüstlük					
Yasalara Bağlılık					
Duyarlılık					
Mevzuatı Takip Etme					
Mükellefi Yanlış Bilgilendirmeme					
Kamuya Güven Verebilme					
Şeffaflık					
Sır Saklama					
Bağımsızlık					
Tarafsızlık					

D. MESLEK MENSUPLARININ ETİK SORUMLULUKLARI VE KARŞILAŞTIKLARI ÖZEL DURUMLARA İLİŞKİN SORULAR					
MESLEK MENSUBUNUN ETİK DIŞI DAVRANIŞI	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Hem Katılıyorum Hem Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bir meslek mensubu olarak her zaman meslek etik kurallarına uygun hareket ederim.					
Meslek yaşantım içerisinde teknik ve/veya mesleki standartlara uymayan bir şekilde hareket ettiğim olmuştur.					

Sahip olmadığım uzmanlık veya deneyime, sahipmiş gibi davrandığım ve bu yolla müşteri kazandığım olmuştur.					
Mükelleflerimin baskısı nedeniyle Meslek Ahlak Kurallarına aykırı hareket etmek zorunda kaldığım olmuştur.					
	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Hem Katılıyorum Hem Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
E. DİĞER MESLEK MENSUPLARININ ETİK DIŞI DAVRANIŞLARI					
Çevremde bulunan meslektaşlarımdan meslek ahlakına uymadığını düşünebileceğim etik dışı davranışlarda bulunanlar vardır.					
“En iyi muhasebeci en az vergi ödeden muhasebecidir” anlayışıyla hareket eden meslek mensupları bulunmaktadır.					
Meslek mensuplarınca asgari ücret tarifesinde yer alan ücretlerin altında iş kabul eden meslek mensupları bulunmaktadır.					
Meslek mensupları, ücret dışında müşterilerden değerli hediyeler kabul etmektedirler.					
Bazı meslek mensupları, arkadaşlık ve dostluk ilişkisi içinde olduğu müşterilerinin, yasalara aykırı davranışlarına sessiz kalmaktadırlar.					
F. ETİK DIŞI DAVRANIŞTA BULUNMAMA					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmadım.					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>vicdanen rahatsız olma korkusudur.</u> ”					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>milli değerlerim ve manevi inançlarımdır.</u> ”					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>devletime olan bağlılığımdır.</u> ”					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>başkaları tarafından öğrenilmesinden duyacağım utançtır.</u> ”					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>alacağım cezalardan korkumdur.</u> ”					
Meslek yaşamım boyunca müşterilerimin ne lehine ne de aleyhine etik dışı davranışta bulunmamamın nedeni “ <u>tamamen meslek etiği gereğince /mesleki gereklilik içindir.</u> ”					